

in onderwerp, in ruimte-uitbeelding, in sentiment), alleen staat alles plastischer in de ruimte; Vermeer benadert in zijn Guitaarspeelster Steen, alleen is hij zachter, m a a g d e l i j k e r .

Het is feitelijk alleen de maagdelijkheid, de schuchterheid van geest, (die tevens gevoel voor humor buitensloot) waardoor Vermeer zich onderscheidt van Steen. Hij zou een Steen in het liefelijke zijn geworden, als hij — zooals bij uitzondering in het Meisjeskopje van het Mauritshuis — aan het spiritueel-„menschelijke” een grootere plaats had gegeven in het picturale „stilleven”. Die maagdelijkheid verklaart alle uiterlijk verschil tusschen Vermeer en Steen. Ze verklaart, dat Vermeer het geluk zoekt in de stilte, die tot contemplatie leidt, waar Steen het zocht in de roezige gezelligheid; dat Vermeer, vader van acht kinderen, zijn kroost steeds afzonderlijk nam als model op den stoel, waar Steen zijn kinderen gezamenlijk nam, als spelend, levend volkje over den vloer; dat Vermeer een neutraliteit, een passiviteit, kon ontwikkelen tegenover de wezens van zijn omgeving (toch liefde-rijk en niet onverschillig, zooals het brooze Meisjeskopje in het Mauritshuis bewijst), waar Steen — wat hem zijn unieke plaats in de wereldhistorie geeft — er levendig, uitbundig in op ging, er met volle teugen van g e n o o t .

Beiden waren menschen met een t e e d e r gevoelsleven; Steen ruimer, Vermeer beperkter; Steen de geheele menschheid omvattend, Vermeer alleen zijn huisgezin (zijn vrouw en dochters) en dan nog slechts één voor één, niet allen tegelijk. Steen was — het volgt er uit, en zijn technische ongelijkmatigheid, zijn technische humeurigheid mag als tweede bewijs gelden — een impulsiever mensch, een k r a c h t i g e r levend mensch, Vermeer misschien, zelfs waarschijnlijk (maar hij tokkelde ook steeds éénzelfde melodie!) een d i e p e r levend mensch; doch beiden — en dat bemoeilijkt de afweging — op dezelfde moreele basis, de basis van groote goedheid des harten.

Da steh' ich nun, ich armer Thor!
Und bin so Klug als wie zuvor.

Maar er is een aanwijzing van Steen's superioriteit. Die is te vinden in de kleur: in de beteekenis, die de kleur had bij Vermeer, en die ze had bij Steen. Steen miste de geraffineerdheid, die, in de kleur, Vermeer gemeen had met Terborch. Alle drie, Steen, Vermeer en Terborch, hadden een buitengewoon kleurgevoel, waarin zij elkander weinig toegaven, en alle drie beantwoordden zij aan de twee eischen, bovendien aan een kleurrijk schilderij te stellen: dat de kleuren moeten samenstemmen, en dat zij niet mogen rammelen, dus dat de plastiek zich heeft gericht naar de atmosfeer.